

Tradiční čtení	Kritické čtení	Kritická gramotnost
<p>Typ otázek: Představuje text pravdu? Je to fakt nebo názor? Je zaujatý nebo neutrální? Je dobře napsán/jasný? Kdo je autor? Jaký stupeň autority/oprávněnosti představuje? Co říká?</p>	<p>Typ otázek: Jaký je kontext? Komu je text určen? Jaký je záměr autora? Jaká je pozice autora? (má politickou agendu?) Co se snaží říct? Jaké nástroje používá, aby přesvědčil/manipuloval čtenáře? Jaké výroky nejsou podložené? Proč byl text napsán tímto způsobem?</p>	<p>Typ otázek: Jak může být prohlášení interpretováno v jiných kontextech? Jaké předpoklady mohou být za těmito tvrzeními? Jaké důsledky mohou mít? Co může utvářet autorovo vnímání reality? Kdo rozhoduje (co je reálné, může být poznáno, je třeba dělat) ? Jakým jménem a v čí prospěch? Jaká jsou omezení a rozpory této perspektivy? Čí zájmy mohou být vyjádřeny těmito tvrzeními? Jaký hlas je zamlčen?</p>
<p>Zaměření, fokus: obsah, autorita mluvčího či autora textu, text</p>	<p>Zaměření, fokus: kontext, záměry, styl komunikace</p>	<p>Zaměření, fokus: předpoklady, konstrukce vědění/znalostí, moc, reprezentace a důsledky</p>
<p>Strategie: dekódování</p>	<p>Strategie: interpretace</p>	<p>Strategie: kritika</p>
<p>Cíl: rozvinout porozumění textu a/nebo určení jeho důvěryhodnosti</p>	<p>Cíl: rozvinout kritickou reflexi (schopnost rozeznat záměry a důvody)</p>	<p>Cíl: rozvinout schopnost reflexe (schopnost porozumět procesu vytváření předpokladů o něčem)</p>
<p>Jazyk: fixní, transparentní, zpřístupňuje nám realitu</p>	<p>Jazyk: je fixní a překládá realitu</p>	<p>Jazyk: je ideologický a vytváří realitu</p>
<p>Realita: existuje a je snadno přístupná prostřednictvím smyslového vnímání a objektivního myšlení</p>	<p>Realita: existuje a je přístupná, často je však přeložená do falešných reprezentací</p>	<p>Realita: existuje, ale je nepřístupná (v absolutním významu) – máme jen částečné interpretace strukturované jazykem</p>
<p>Vědění: univerzální, kumulativní, lineární, správně a špatně, fakta vs. názory, neutrální</p>	<p>Vědění: pravdivá či falešná interpretace reality</p>	<p>Vědění: vždy částečné, závislé na kontextu, komplexní a dynamické</p>

Zdroj: *Critical Literacy in Global Citizenship Education*. [Centre for the Study of Social and Global Justice](http://www.osdemethodology.org.uk/keydocs/pdresourcepack.pdf): 2006. Dostupné z: www.osdemethodology.org.uk/keydocs/pdresourcepack.pdf

Adapted and expanded from: Gina CERVETTI, Michael J. PARDALES, James S. DAMICO, A Tale of Differences: Comparing the Traditions, Perspectives, and Educational Goals of Critical Reading and Critical Literacy, www.readingonline.com, 2001

Pro kurz Čtením a psaním ke kritickému myšlení a globální témata
Martina Pavličková a Eva Malířová

Globální rozvojové vzdělávání	Měkké	Kritický přístup
Problém	Chudoba, bezmoc	Nerovnost, nespravedlnost
Podstata problému	Nedostatek „rozvoje“, vzdělání, zdrojů, dovedností, technologie	Komplexní kultury, systémy, stereotypy, rozdělení moci a postoje, které vytvářejí a udržují vykořisťování a slabou pozici některých lidí, skupin a kultur. Rozdíly jsou často smazávány.
Východisko k jednání	Dobročinnost (humanitární akce), morálka (vychází z normativních zásad spojených s myšlením a jednáním)	Politická a etická východiska (normativní zásady spojené se vztahy)
Co je třeba změnit	Struktury, instituce a jedince, kteří jsou překážkou k rozvoji	Struktury, systémy (i víry), instituce, stereotypy, kultury, jedince a vztahy.
Proč?	Proto aby každý dosáhl rozvoje, harmonie, rovnosti a stal se tolerantním	Proto aby se bojovalo s nespravedlností, aby se všem vytvářel prostor pro dialog, aby si lidé mohli sami určit svou definici rozvoje.
Co člověk může dělat?	Podpořit kampaně za změnu struktur, věnovat svůj čas, znalosti, dovednosti a zdroje.	Analyzovat vlastní pozici ve světě (svůj kontext) a měnit v daném kontextu struktury, stereotypy, identity, postoje a rozdělení moci
Jak dochází ke změně	Řízená z vnějšku dovnitř (vnucená změna)	Zevnitř ven (vyjednaná změna)
Cíl GRV	Dát člověku sílu a vůli jednat (nebo se stát aktivními občany) dle toho, jak si sami definovali „dobrý život“ nebo „ideální svět“.	Umožnit člověku kriticky reflektovat jejich kontextuální a kulturní dědictví a procesy, dále si představit „jiné“ možné budoucnosti, přebat zodpovědnost za své rozhodnutí a jednání.
Přínosy GRV	Větší povědomí o některých problémech, podpora kampaní, větší motivace pomoci a něco dělat, dobrý pocit.	Nezávislé, kritické myšlení, informovanější, zodpovědnější a etičtější rozhodování.
Potenciální potíže	Pocit kulturní nadřazenosti, nekolonialismus, nekritické akce	Pocit viny, vnitřní konflikt a paralýza, pocit bezmoci,

Zdroj:

Andreotti, V (2006) 'Soft versus critical global citizenship education' Policy and Practice, Issue 3, Autumn 2006, Centre for Global Education, Belfast.